

1 МІЖНАРОДНА СТУДЕНТСЬКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

НАУКОВІ ІДЕЇ МОЛОДІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

ДАТА ПРОВЕДЕННЯ

30 червня – 1 липня 2026 року

МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ

м. Полтава, Україна

ІНФОРМАЦІЙНА ПЛАТФОРМА

SCIENCE VECTOR

Детальніше про конференцію:
science-vector.com

SCIENCE VECTOR

1 Міжнародна студентська наукова конференція

**«НАУКОВІ ІДЕЇ МОЛОДІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО
ПРАКТИКИ»**

Збірник наукових праць

30 червня – 1 липня 2026р.

м. Полтава, Україна

УДК 001(08)

DOI: <https://doi.org/10.70286/science-vector.30062026>

Наукові ідеї молоді: від теорії до практики. Матеріали 1-ї Міжнародної студентської наукової конференції, м. Полтава, 30 червня – 1 липня 2026р. Science Vector, 2026.

Міжнародна студентська наукова конференція зареєстрована в базі науково-технічних заходів Державної наукової установи УкрІНТЕІ. Посвідчення №477 від 28.04.26р.

Матеріали конференції опубліковано мовою оригіналу в авторській редакції та в обсязі, поданому авторами. Збірник оформлено й підготовлено до публікації в єдиному стилі без внесення змін до змісту тез доповідей. Відповідальність за достовірність наведених фактів, правильність власних назв, цитат, статистичних даних, спеціалізованої термінології та іншої інформації, викладеної у матеріалах, повністю покладається на авторів.

Матеріали конференції знаходяться у відкритому доступі згідно з умовами ліцензії CC BY-NC 4.0 International.

© Учасники конференції, 2026
© Збірник наукових праць, 2026
© Science Vector, 2026

Офіційний сайт: <https://science-vector.com/>

ЗМІСТ

Секція: Маркетинг та реклама

Kovalchuk A.

Dark Patterns in Digital Marketing: Ethical and Behavioral Perspectives..... 6

Дзюбан В.

Довіра до бренду як ключовий фактор успішної комунікації..... 9

Секція: Менеджмент та публічне управління

Світельський В.В., Пічугіна М.А.

Інтеграція ESG-принципів у систему корпоративного управління:
виклики та перспективи для України..... 12

Секція: Інформаційні технології та кібербезпека

Шарко В.В., Комарніцький В.С., Рудик О.В.

Zero-day вразливості та ризики їх використання..... 15

Секція: Психологія та психіатрія

Зорянська О.О.

Особистісні детермінанти вербальної агресії у підлітків..... 19

Ковальчук М.

Розвиток резильєнтності у дітей..... 24

Diachenko D.

School anxiety: causes and prevention..... 27

Сидоренко І.

Роль гри у психічному розвитку дитини..... 30

Секція: Освіта та педагогіка

Marchenko V.

Chatbots and Virtual Assistants in Language Education..... 32

Секція: Архітектура та будівництво

Арбузенко С.

Архітектура укриттів: сучасні підходи до проєктування безпечних просторів..... 35

Babenko S.

Post-War Reconstruction: Innovative Approaches to Urban Recovery..... 37

Секція: Соціальна робота та консультування

Змієнко О.

Самореалізація жінки після народження дитини: можливості та бар'єри..... 39

Змієнко О.

Соціальна підтримка сімей, які виховують дітей раннього віку..... 42

Секція: Маркетинг та реклама

Dark Patterns in Digital Marketing: Ethical and Behavioral Perspectives

Anna Kovalchuk, Bachelor's Degree Student
Department of Marketing
Dnipro University of Technology
Dnipro, Ukraine

The rapid development of digital technologies has significantly transformed modern marketing communication. Online platforms, mobile applications, social media, and e-commerce systems have created new opportunities for businesses to influence consumer behavior. Alongside the growth of digital marketing, however, concerns regarding unethical persuasive techniques have become increasingly important. One of the most discussed issues in this area is the use of dark patterns — interface designs and communication strategies intentionally created to manipulate users into making decisions they might not otherwise choose [1].

In the contemporary digital environment, consumers interact with online services almost constantly. Purchasing products, subscribing to platforms, accepting cookies, or sharing personal data often occurs within a few seconds. Under such conditions, interface design plays a crucial role in shaping decision-making processes. Many companies use psychological triggers, visual pressure, or confusing navigation structures to direct user behavior toward outcomes beneficial for the business. Although these methods may increase short-term conversions, they also raise serious ethical concerns.

Researchers describe dark patterns as manipulative digital practices that exploit human cognitive biases, limited attention, or emotional reactions. In many cases, users are not fully aware that their choices are being influenced through interface architecture. Hidden subscription options, misleading buttons, automatic renewals, fake urgency messages, and complicated cancellation processes represent common examples of such techniques. These practices are especially widespread within e-commerce, online booking services, gaming applications, and social media platforms [2].

One of the most common forms of dark patterns involves creating artificial urgency. Online stores frequently display notifications such as “Only two items left” or “Offer expires in five minutes.” Such messages encourage impulsive purchases and reduce the amount of time consumers spend evaluating alternatives. Behavioral psychology explains this effect through fear of missing out, which often motivates individuals to make quicker decisions under emotional pressure.

Another problematic practice concerns hidden costs and misleading pricing strategies. Some websites initially present products at attractive prices but introduce

additional fees during later stages of the purchasing process. As consumers invest time into completing an order, they become less likely to abandon the transaction even after discovering unexpected expenses. This mechanism relies on psychological commitment and gradual involvement in the buying process.

Digital platforms also use manipulative consent mechanisms related to personal data collection. Cookie banners sometimes provide highly visible “accept” buttons while making privacy settings difficult to locate. Similar approaches may pressure users into sharing more information than they originally intended. In such situations, consumers technically provide consent, but their decisions are strongly shaped by interface structure rather than genuine free choice [3].

Subscription systems create additional ethical challenges. Certain services intentionally complicate cancellation procedures by requiring multiple steps, hidden menu sections, or repeated confirmations. At the same time, activating subscriptions is usually designed to be extremely simple and fast. This asymmetry demonstrates how interface design can influence user behavior without direct coercion.

The spread of dark patterns has generated significant discussion regarding consumer rights and ethical marketing standards. Supporters of stricter regulation argue that manipulative digital practices undermine trust between companies and users. When consumers realize they were intentionally misled, negative attitudes toward the brand often emerge. Long-term reputational damage may therefore outweigh temporary commercial benefits achieved through manipulative techniques [4].

From a behavioral perspective, dark patterns rely heavily on automatic cognitive processes. Human decision-making is not always fully rational, especially in digital environments characterized by information overload and constant stimulation. Consumers often rely on habits, emotions, or simplified judgments while navigating websites and applications. Companies aware of these behavioral tendencies may intentionally design interfaces that exploit psychological vulnerabilities.

Despite the criticism surrounding dark patterns, some businesses continue to use them because of their effectiveness in increasing engagement, sales, or data collection. Competitive pressure within digital markets sometimes encourages companies to prioritize short-term performance indicators over ethical considerations. Nevertheless, growing public awareness and stronger consumer protection initiatives are gradually changing attitudes toward manipulative marketing practices.

Educational initiatives play an important role in addressing this issue. Improving digital literacy helps users recognize manipulative techniques and make more informed decisions online. Universities, researchers, and media organizations increasingly discuss ethical aspects of digital communication and consumer behavior. Such discussions contribute to the development of more responsible approaches to marketing and interface design [4].

Legal regulation is also becoming increasingly important in the digital sphere. European data protection policies and international consumer rights standards encourage companies to improve transparency and simplify consent procedures. Ukrainian researchers and legal experts similarly emphasize the importance of

protecting consumers within digital markets and ensuring ethical standards in online communication.

The future of digital marketing will likely depend on balancing commercial objectives with ethical responsibility. Consumers increasingly value transparency, honesty, and respect for personal autonomy. Brands that build long-term trust through ethical communication may gain stronger customer loyalty and sustainable reputational advantages.

To summarize, dark patterns represent one of the most controversial phenomena within contemporary digital marketing. Although such techniques may temporarily increase commercial effectiveness, they also create ethical, psychological, and reputational risks. Understanding behavioral mechanisms behind manipulative design is essential for both marketers and consumers. Responsible digital communication should prioritize transparency, informed choice, and respect for user autonomy in order to maintain trust within the evolving digital environment.

References

1. Balabanova L.V. Marketing : textbook. Kyiv : Znannia, 2019.
2. Illiashenko S.M. Marketing Communications of Modern Enterprises : monograph. Sumy : Universytetska Knyha, 2020.
3. Prymak T.O. Digital Marketing and Communication Technologies : educational manual. Kyiv : Tsentr Uchbovoi Literatury, 2021.
4. Fedulova L.I. Digital Economy : textbook. Kyiv : Center for Educational Literature, 2021.

Довіра до бренду як ключовий фактор успішної комунікації

Дзюбан Вероніка, здобувачка вищої освіти

Кафедра маркетингу та реклами

Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету

У сучасних умовах розвитку ринку компанії змушені постійно конкурувати за увагу споживачів. Велика кількість товарів і послуг, активний розвиток цифрових технологій та швидке поширення інформації суттєво вплинули на поведінку покупців. Якщо раніше основними критеріями вибору часто були ціна або функціональні характеристики продукції, то сьогодні дедалі більше значення має репутація бренду та рівень довіри до нього. Саме тому питання формування довіри стало одним із центральних напрямів сучасних маркетингових комунікацій [1-3].

Успішна взаємодія між брендом і споживачем неможлива без якісної комунікації. Люди прагнуть отримувати не лише інформацію про товар, а й підтвердження того, що компанія є надійною, відповідальною та відкритою до діалогу. За умов високої конкуренції споживачі дедалі уважніше аналізують досвід інших покупців, вивчають репутацію підприємства та оцінюють його поведінку в інформаційному просторі. У результаті довіра поступово перетворюється на важливий нематеріальний актив, який безпосередньо впливає на конкурентоспроможність бренду.

Суттєву роль у формуванні довіри відіграє стабільність комунікації. Коли компанія послідовно дотримується власних обіцянок, підтримує якість продукції та демонструє відповідальне ставлення до клієнтів, це позитивно впливає на її імідж. Водночас невідповідність між рекламними повідомленнями та реальним досвідом користувачів може швидко знизити рівень лояльності аудиторії. Сучасні споживачі легко поширюють власні враження через соціальні мережі, форуми та онлайн-платформи, тому будь-які помилки компанії швидко стають публічними [1-3].

Розвиток цифрового середовища суттєво змінив механізми комунікації між брендами та аудиторією. Соціальні мережі, месенджери, відеоплатформи й онлайн-магазини створили нові можливості для взаємодії зі споживачами. Підприємства отримали змогу оперативно реагувати на звернення клієнтів, проводити рекламні кампанії та підтримувати постійний контакт із цільовою аудиторією. Разом із цим значно зросли й очікування користувачів щодо відкритості та швидкості комунікації [1-3].

Одним із найважливіших чинників довіри є чесність бренду. Покупці негативно реагують на перебільшення в рекламі, приховування інформації або маніпулятивні маркетингові методи. У сучасному інформаційному просторі будь-

яка неправдива інформація може швидко поширитися та негативно вплинути на репутацію компанії. Саме тому підприємства дедалі частіше орієнтуються на принципи прозорості, відкритого спілкування та відповідального ведення бізнесу.

Не менш важливим аспектом є якість зворотного зв'язку. Споживачі очікують, що компанія буде реагувати на запитання, скарги чи зауваження. Якщо бренд демонструє готовність до діалогу та оперативно вирішує проблемні ситуації, рівень довіри до нього поступово зростає. Навпаки, ігнорування клієнтів або формальні відповіді часто формують негативне ставлення до компанії. Особливо важливою така комунікація стала в соціальних мережах, де аудиторія може публічно оцінювати діяльність підприємства.

Значний вплив на формування позитивного іміджу мають також відгуки інших користувачів. Багато людей сприймають досвід реальних покупців як більш об'єктивне джерело інформації, ніж традиційну рекламу. Коментарі клієнтів допомагають потенційним споживачам оцінити якість товару, рівень сервісу та загальну надійність бренду. Саме тому позитивні відгуки часто стають додатковим фактором, який стимулює прийняття рішення про покупку.

Помітну роль у сучасних маркетингових комунікаціях відіграють блогери та лідери громадської думки. Аудиторія часто довіряє рекомендаціям людей, яких вважає авторитетними або близькими за цінностями. У багатьох випадках співпраця брендів із медійними особами допомагає швидше встановити емоційний зв'язок зі споживачами та посилити впізнаваність компанії. Проте ефективність такої комунікації значною мірою залежить від щирості рекомендацій та репутації самої публічної особи.

Соціальна відповідальність також впливає на рівень довіри до бренду. Сучасні покупці дедалі частіше звертають увагу на участь компаній у благодійних ініціативах, підтримку суспільно важливих проектів та дотримання етичних принципів. Для багатьох споживачів важливим є не лише сам продукт, а й цінності, які представляє підприємство. Саме тому бренди, які демонструють відповідальне ставлення до суспільства, нерідко отримують вищий рівень підтримки серед аудиторії [1-3].

Важливо зазначити, що довіра формується поступово та потребує системної роботи. Разова рекламна кампанія не здатна забезпечити довготривалий позитивний результат без реального підтвердження якості товарів і послуг. Підтримання позитивної репутації вимагає стабільної комунікації, чесності, відкритості та уважного ставлення до потреб клієнтів. Лише комплексний підхід дозволяє бренду зберігати лояльність споживачів у довгостроковій перспективі.

Отже, довіра до бренду є одним із ключових факторів успішної маркетингової комунікації. Вона безпосередньо впливає на поведінку споживачів, рівень їхньої лояльності та конкурентоспроможність компанії. У сучасному цифровому середовищі бренди змушені постійно підтримувати відкритий діалог із аудиторією, підтверджувати власну надійність та

відповідально ставитися до комунікації. Саме довіра стає основою стабільних відносин між підприємством і споживачем.

Список використаних джерел

1. Примак Т. О. PR для менеджерів і маркетологів : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019.
2. Крикавський Є. В. Маркетингова політика комунікацій : навч. посіб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019.
3. Федорченко А. В. Бренд-менеджмент : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2021.

Секція: Менеджмент та публічне управління

Інтеграція ESG-принципів у систему корпоративного управління: виклики та перспективи для України

Світельський В.В., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Факультет менеджменту та маркетингу,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ

Науковий керівник:

Пічугіна М.А., канд. екон. наук, доцент
Кафедра менеджменту підприємств,
Факультет менеджменту та маркетингу,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»

Постановка проблеми. Принципи ESG (Environmental, Social, Governance) перетворилися з добровільної ініціативи на ключовий чинник конкурентоспроможності та доступу до капіталу: світові активи під управлінням з урахуванням ESG-факторів перевищили 40 трлн дол. США (Свідерська & Стегайло, 2025). Для України актуальність теми посилюється євроінтеграцією та імплементацією директиви ЄС про корпоративну звітність зі сталого розвитку (CSRD), яка робить нефінансове розкриття обов'язковим для компаній, що співпрацюють з європейськими партнерами (European Parliament & Council of the European Union, 2022; Свідерська & Стегайло, 2025). Водночас ESG стає умовою залучення інвестицій у повоєнну відбудову економіки. Управлінська складова ESG - прозорість, протидія корупції, етичні стандарти - безпосередньо належить до сфери корпоративного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтеграцію ESG-підходів у корпоративне фінансове управління дослідила О. Кудрявцева (2025). ESG-критерії у процесі прийняття управлінських рішень проаналізували І. Свідерська та В. Стегайло (2025). Виклики оцінювання відповідності підприємств ESG-критеріям розглянуто у фаховій періодиці (Оцінка відповідності підприємств критеріям ESG, 2024), а реалізацію ESG у публічному та корпоративному управлінні - у дослідженнях державного управління (Реалізація ESG-принципів, 2025). Міжнародні засади визначають Принципи корпоративного управління G20/OECD (OECD, 2023) та директива CSRD (European Parliament & Council of the European Union, 2022). Попри значну увагу до теми, бракує досліджень, що пов'язують інтеграцію ESG із завданнями відновлення української економіки.

Мета дослідження - узагальнити роль ESG-принципів у системі корпоративного управління, систематизувати управлінські механізми за вимірами ESG та визначити виклики й перспективи їх інтеграції в Україні.

Виклад основного матеріалу. ESG охоплює три виміри: екологічний (E), соціальний (S) та управлінський (G). Саме управлінський вимір є каркасом усієї системи: без дієвої наглядової ради, прозорості, антикорупційного комплаєнсу та якісного нефінансового розкриття інформації екологічні й соціальні ініціативи залишаються декларативними (OECD, 2023; Кудрявцева, 2025). Інтеграція ESG змінює корпоративну архітектуру: при наглядових радах утворюються ESG-комітети, оновлюються кодекси етики, запроваджуються політики сталого розвитку та кліматичної відповідальності (Реалізація ESG-принципів, 2025). Це зміцнює репутаційний капітал, підвищує інвестиційну привабливість і спрощує доступ до фінансування (Кудрявцева, 2025).

Систематизація управлінських механізмів за трьома вимірами ESG наведена в табл. 1.

Таблиця 1 - Управлінські механізми за вимірами ESG

Вимір ESG	Управлінські механізми	Очікуваний ефект
Екологічний (E)	Екологічна політика, облік викидів, «зелене» фінансування	Зниження екоризиків, доступ до зелених інвестицій
Соціальний (S)	Охорона праці, політики різноманіття, відносини зі стейкхолдерами	Лояльність персоналу та громад
Управлінський (G)	Незалежна наглядова рада, ESG-комітет, антикорупційний комплаєнс, нефінансова звітність	Прозорість і довіра інвесторів

Для України інтеграція ESG має подвійне значення: це водночас вимога євроінтеграції (CSRD) та чинник залучення інвестицій у повоєнне відновлення (European Parliament & Council of the European Union, 2022; Свідерська & Стегайло, 2025). Основними викликами є відсутність єдиних стандартів і даних, витрати на нефінансову звітність, дефіцит фахівців, ризик «грінвошингу» та обмежена інституційна спроможність в умовах війни (Оцінка відповідності підприємств критеріям ESG, 2024).

Висновки. Інтеграція ESG-принципів є стратегічним напрямом підвищення прозорості та сталості корпоративного управління. Управлінський вимір (G) є каркасом ESG, оскільки забезпечує прозорість, підзвітність і протидію корупції, без яких екологічні та соціальні ініціативи залишаються формальними. Для України впровадження ESG є водночас вимогою євроінтеграції (директива CSRD) та умовою залучення інвестицій у повоєнне відновлення. Перспективою подальших досліджень є розроблення національної моделі ESG-звітності з урахуванням повоєнного контексту.

Список використаних джерел

1. Кудрявцева, О. В. (2025). Особливості інтеграції ESG-підходів у корпоративне фінансове управління. Економіка транспортного комплексу, (46). <https://doi.org/10.30977/ЕТК.2225-2304.2025.46.140>
2. Оцінка відповідності підприємств критеріям ESG: основні виклики. (2024). Економіка та суспільство. <https://economyandsociety.in.ua>
3. Реалізація ESG-принципів у публічному та корпоративному управлінні. (2025). Теорія та практика державного управління, 1(80). <https://periodicals.karazin.ua/tpdu>
4. Свідерська, І. М., & Стегайло, В. (2025). ESG-критерії у процесі прийняття управлінських рішень. <https://eco-science.net>
5. European Parliament & Council of the European Union. (2022). Directive (EU) 2022/2464 as regards corporate sustainability reporting (CSRD). Official Journal of the European Union.
6. OECD. (2023). G20/OECD principles of corporate governance 2023. OECD Publishing.

Секція: Інформаційні технології та кібербезпека

Zero-day вразливості та ризики їх використання

Шарко Владислав Васильович, здобувач вищої освіти бакалаврського рівня
Навчально-Наукового Інституту №4

Харківський національний університет внутрішніх справ

Комарніцький Вадим Сергійович, здобувач вищої освіти бакалаврського
рівня

Навчально-Наукового Інституту №4

Харківський національний університет внутрішніх справ

Рудик Олександр Володимирович, здобувач вищої освіти бакалаврського
рівня

Навчально-Наукового Інституту №4

Харківський національний університет внутрішніх справ

У сучасному кіберпросторі zero-day вразливості є однією з найнебезпечніших загроз інформаційній безпеці, оскільки їх експлуатація відбувається до моменту виявлення та усунення розробниками. Використання таких вразливостей дозволяє здійснювати складні кібератаки, що призводять до порушення конфіденційності, цілісності та доступності інформації, а також до значних фінансових і репутаційних втрат. Особливо небезпечними zero-day атаки є для корпоративних систем і об'єктів критичної інфраструктури.

Zero-day вразливості - це слабкі місця або помилки в програмному чи апаратному забезпеченні, які на момент їх використання не відомі розробникам або постачальникам, унаслідок чого відсутні офіційні засоби захисту та виправлення. Такі вразливості експлуатуються зловмисниками ще до їх виявлення та усунення, що дозволяє отримувати несанкціонований доступ до інформаційних систем, виконувати шкідливий код або викрадати конфіденційні дані без відома користувачів і адміністраторів. Причинами виникнення zero-day вразливостей є складність сучасного програмного забезпечення, наявність помилок під час розроблення та тестування, використання дефектних або застарілих компонентів, а також недоліки у взаємодії програмних і апаратних засобів, зокрема в операційних системах, веббраузерах і прикладних додатках. Життєвий цикл експлоїтів нульового дня бере початок із неопублічного виявлення прогалини в безпеці. Це дозволяє зловмисникам застосовувати її для інфікування систем шкідливим софтом, як-от вірусами чи троянами. Коли ж дані про вразливість стають відомими, розробники аналізують проблему та випускають патчі безпеки. Після їх інсталяції загроза перестає вважатися zero-day, проте небезпека залишається актуальною для користувачів, які зволікають з оновленням систем.

Експлуатація zero-day вразливостей здійснюється шляхом використання спеціально розроблених експлойтів, які дозволяють зловмисникам обходити наявні механізми захисту та виконувати несанкціоновані дії в інформаційних системах. Найпоширенішим способом їх використання є впровадження шкідливого програмного забезпечення, яке активується під час обробки спеціально сформованих файлів або мережових запитів і надає атакувальникам віддалений доступ до системи. Значну роль у поширенні zero-day експлойтів відіграють фішингові кампанії, у межах яких користувачів спонукають відкривати заражені вкладення або переходити за шкідливими посиланнями, що призводить до автоматичної експлуатації вразливостей [1].

Найбільшу загрозу становлять цільові кібератаки класу АРТ. У таких випадках уразливості нульового дня застосовуються для довготривалого й непомітного перебування в корпоративній інфраструктурі з метою викрадення конфіденційних даних. Ефективність і масштабованість цих операцій забезпечуються автоматизованим інструментарієм та ботнетами. Вони дозволяють оперативно адаптувати експлойти під різні конфігурації систем і підтримувати стабільний доступ до мережі аж до моменту ліквідації вразливості розробниками.

Використання zero-day вразливостей становить серйозну загрозу для інформаційних систем, корпоративних мереж і об'єктів критичної інфраструктури, оскільки такі атаки відбуваються без можливості своєчасного реагування з боку систем захисту. Унаслідок успішної експлуатації невідомих вразливостей зловмисники можуть отримувати повний контроль над системами, порушувати їхню працездатність, здійснювати саботаж або несанкціонований доступ до конфіденційної інформації. Для державної безпеки zero-day атаки несуть ризики порушення роботи стратегічно важливих об'єктів, витоку службової інформації та підриву довіри до цифрових сервісів. Для бізнесу такі загрози проявляються у вигляді фінансових збитків, зупинки бізнес-процесів і втрати конкурентних переваг, тоді як для користувачів основними наслідками є компрометація персональних даних і порушення права на приватність. Окрім цього, використання zero-day вразливостей супроводжується значними економічними витратами на відновлення систем, репутаційними втратами через зниження довіри клієнтів і партнерів, а також правовими ризиками, пов'язаними з відповідальністю за недотримання вимог законодавства у сфері захисту інформації [2].

Виявлення та протидія zero-day атакам можуть бути реалізовані на основі концептуальної моделі системи безпеки, що ґрунтується на інноваційній багаторівневій архітектурі з інтеграцією різних підходів машинного навчання. Така система спрямована на досягнення високої ефективності за рахунок поєднання кількох методів аналізу загроз. На початковому рівні використовуються алгоритми неконтрольованого навчання, які дозволяють виявляти базові аномалії в мережевому трафіку шляхом аналізу статистичних характеристик пакетів даних і поведінкових патернів. Наступний рівень

передбачає застосування методів контрольованого навчання для класифікації відомих типів загроз на основі попередньо навчених моделей. Для виявлення складних і поетапних атак використовується третій рівень, що базується на глибоких нейронних мережах із механізмом уваги, здатних аналізувати часові послідовності мережових подій і виявляти приховані залежності між ними. Завершальний рівень системи забезпечує інтеграцію результатів усіх попередніх етапів за допомогою ансамблевих методів, що дозволяє приймати обґрунтоване остаточне рішення щодо наявності zero-day загрози та своєчасно ініціювати заходи протидії [3].

Банківські установи застосовують комплексний підхід до протидії атакам, що використовують zero-day вразливості, приділяючи особливу увагу постійному оновленню інформаційних систем. Регулярне оновлення операційних систем, баз даних, серверного програмного забезпечення та інших компонентів дозволяє зменшити ризик експлуатації невідомих або щойно виявлених вразливостей. Надійний захист банківської інфраструктури базується на системах постійного моніторингу трафіку. Вони виявляють аномальну активність за допомогою сигнатурного та поведінкового аналізу, що дозволяє вчасно фіксувати zero-day загрози. Мережевий периметр контролюється міжмережевими екранами (фаєрволами), які фільтрують потоки даних та блокують небезпечні запити. Для локалізації можливих інцидентів застосовують сегментацію мережі, яка ділить систему на ізольовані зони. Крім того, критично важливим є суворий контроль доступу - впровадження багатофакторної автентифікації, біометрії та складних паролей для запобігання несанкціонованому проникненню.

Отже, zero-day вразливості є однією з найбільш складних і небезпечних загроз сучасній кібербезпеці, оскільки їх експлуатація відбувається до моменту офіційного виявлення та усунення розробниками. У роботі проаналізовано сутність zero-day вразливостей, механізми їх використання у кібератаках та основні ризики, які вони створюють для інформаційних систем, бізнесу, державної безпеки й персональних даних користувачів. Встановлено, що особливу небезпеку становлять цільові атаки та використання автоматизованих інструментів, які дозволяють зловмисникам діяти приховано й масштабно. Обґрунтовано важливість застосування комплексних підходів до виявлення та протидії zero-day атакам, зокрема багаторівневих систем безпеки з використанням методів машинного навчання, а також організаційних і технічних заходів захисту, що реалізуються у фінансовому секторі. Таким чином, ефективна протидія zero-day загрозам потребує поєднання сучасних технологій, своєчасного оновлення систем, постійного моніторингу та підвищення рівня кіберстійкості організацій, що є ключовою умовою забезпечення інформаційної безпеки в умовах зростання кібератак.

Список використаних джерел

1. zaib, R., & Zhou, K.-Q. Zero-Day Vulnerabilities: Unveiling the Threat Landscape in Network Security . *Mesopotamian Journal of CyberSecurity*, 2022, 57-64.. URL: <https://doi.org/10.58496/mjcs/2022/007>
2. Bakri, E., Mahmood, S., Alshayeb, M. et al. A Multivocal Study on Zero-Day Attacks Integrating Best Practices Into a Security Maturity Model. *Arab J Sci Eng* 51, 2026. Pp. 69–103 <https://doi.org/10.1007/s13369-025-10935-y>
3. Педяш В.В., Ледовський Є.В., Ткач В.М. Методи виявлення та запобігання атак типу zero-day із використанням машинного навчання. *Global trends in science and education. Proceedings of the 7th International scientific and practical conference. SPC “Sci-conf.com.ua”*. Kyiv, Ukraine. 2025. Pp. 125-129.

Секція: Психологія та психіатрія

<https://doi.org/10.70286/science-vector.30062026.001>

Особистісні детермінанти вербальної агресії у підлітків

Зорянська Оксана Олександрівна, здобувачка вищої освіти магістерського рівня

Факультет соціально-гуманітарних наук і соціальних технологій

Кафедра психології

ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Анотація

У тезах розглядаються особистісні детермінанти вербальної агресії у підлітковому віці. Проаналізовано основні психологічні чинники, що зумовлюють агресивну мовленнєву поведінку підлітків: низька фрустраційна толерантність, нестабільна самооцінка, дефіцит асертивних навичок, когнітивні спотворення та слабка емоційна регуляція. Розглянуто роль сімейного середовища і шкільного клімату у формуванні агресивних патернів комунікації. Обґрунтовано необхідність диференційованого підходу до профілактики та корекції вербальної агресії з урахуванням функції, яку вона виконує в конкретному випадку. Зроблено висновок, що вербальна агресія підлітків є відображенням глибших психологічних процесів і потребує системного втручання на індивідуальному, груповому та середовищному рівнях.

Ключові слова: вербальна агресія, підлітковий вік, особистісні детермінанти, асертивність, емоційна регуляція, профілактика девіантної поведінки.

Вербальна агресія є одним із найпоширеніших, але водночас найменш системно досліджених проявів деструктивної поведінки у підлітковому віці. На відміну від фізичної агресії, яка одразу привертає увагу педагогів і батьків, словесна форма нападу нерідко залишається поза зоною активного реагування – її або нормалізують, або сприймають як другорядну проблему. Однак дослідження переконливо свідчать: систематична вербальна агресія залишає глибокий слід як у жертви, так і в самого агресора, закріплюючи дисфункціональні патерни комунікації на довгі роки [2]. Вербальна агресія охоплює широкий спектр мовленнєвих актів – від прямих образ і погроз до тонших форм приниження: саркастичних коментарів, знецінення досягнень, публічного висміювання. Усі ці форми об'єднує спільна функція – завдати шкоди іншому через слово. І за кожною з них майже завжди стоїть не просто «поганий

характер», а цілий комплекс особистісних, емоційних та соціальних чинників, розуміння яких є необхідною умовою ефективної профілактичної роботи.

Щоб зрозуміти, чому підлітки вдаються до вербальної агресії, варто передусім зупинитися на специфіці самого вікового етапу. Підлітковий вік – це період інтенсивної перебудови: фізіологічної, психологічної та соціальної одночасно. Нервова система ще не повністю сформована, емоційна регуляція нестабільна, а соціальне середовище стає дедалі більш конкурентним. Кравченко З. І. (2017) пов'язує зростання агресивності саме з цим внутрішнім напруженням: підліток шукає місце у соціальній ієрархії і часто вдається до домінування через вербальний тиск. Показово, що таке домінування рідко буває усвідомленим – воно швидше є реакцією на внутрішній дискомфорт, а не цілеспрямованою стратегією. Зовнішня агресія відображає внутрішній стан дитини більше, ніж її соціальну зловмисність. Варто також враховувати, що в підлітковому середовищі агресивна поведінка нерідко виконує статусну функцію: в певних групах уміння «відповісти словом» сприймається як ознака сили та впевненості, а підліток, який не здатен себе вербально захистити, ризикує опинитися на нижніх щаблях групової ієрархії [2]. Тобто середовище не лише не стримує вербальну агресію – воно інколи прямо заохочує її.

Проте зовнішні умови лише створюють контекст. Ключове питання – чому одні підлітки в ідентичних обставинах агресують, а інші ні – змушує звернутися до особистісних детермінант. Перший і найбільш документально підтверджений чинник – це низька фрустраційна толерантність. Підліток із низьким порогом фрустрації реагує на перешкоди, невдачі або критику непропорційно інтенсивно. Вербальна агресія стає для нього автоматичним «клапаном скидання» емоційного тиску – швидким, але руйнівним способом впоратися з дискомфортом [6]. Другим важливим чинником є нестабільна або занижена самооцінка. Це, здавалося б, парадоксальне твердження – адже агресивна поведінка зовні виглядає як надмірна впевненість у собі. Проте за фасадом зарозумілості нерідко ховається глибока невпевненість. Підлітки з нестабільною самооцінкою особливо чутливі до сприйнятих образ і загроз – реальних чи уявних – і їхня агресія є спробою компенсувати внутрішню вразливість через зовнішню домінантність [4].

Ще один рівень аналізу пропонує Вальчук Ю. В. (2022), яка виявила в своєму дослідженні: вербальна агресія підлітків нерідко є симптомом маскованої тривоги або депресії. Підліток, який переживає хронічний емоційний дискомфорт, може не мати ані мови для опису своїх станів, ані дорослих поруч, яким він міг би довіритися. Агресія стає тоді єдиним доступним способом «говорити» про біль – але мовою, яку оточення зчитує як ворожість, а не як страждання. Це формує замкнене коло: агресивна поведінка відштовхує потенційних союзників, підліток залишається наодинці зі своїм болем і стає ще більш агресивним. До цього слід додати роль когнітивних спотворень – зокрема ворожого атрибутивного упередження, тобто тенденції інтерпретувати нейтральні або неоднозначні дії інших як навмисно спрямовані проти себе.

Нейтральний погляд однокласника сприймається як зверхність, необережне слово – як образа, відмова від спільної активності – як відкидання. Така когнітивна установка формує постійну «бойову готовність», що неминуче веде до частих вербальних конфліктів [3].

Якщо перелічені характеристики є чинниками ризику, то асертивність виступає одним із ключових захисних чинників. Мекшун А. (2020) переконливо демонструє: у підлітків з розвиненою асертивністю знижується потреба у вербальній агресії як інструменті самоствердження – вони здатні відстоювати власні позиції, не вдаючись до приниження інших. Асертивна людина більше не потребує образ чи погроз, щоб бути почутою. Проблема, однак, полягає в тому, що асертивність не є природженою якістю – вона формується в процесі навчання та соціалізації. Якщо в родині або шкільному середовищі панує авторитарний стиль спілкування, де прямий вираз потреб ігнорується або карається, підліток засвоює або пасивне підкорення, або агресивне нав'язування своєї волі. Проміжного варіанту – конструктивного, впевненого діалогу – він просто не бачить і не вміє відтворити. Поряд із асертивністю важливу роль відіграє емоційна регуляція – здатність розпізнавати власні емоційні стани, розуміти їхні причини та обирати адекватні способи реагування. Дефіцит саме цієї навички є одним із головних предикторів як вербальної, так і фізичної агресії в підлітковому віці [2].

Особистісні детермінанти вербальної агресії формуються не у вакуумі – вони є продуктом взаємодії між внутрішніми характеристиками підлітка та його соціальним оточенням. Серед зовнішніх чинників сім'я займає особливе місце: саме тут закладаються перші зразки комунікації, формуються уявлення про прийнятні способи вираження незгоди та вирішення конфліктів. Підлітки, які виростають у середовищі з частими вербальними конфліктами між дорослими, фактично отримують «навчання агресії» через спостереження: дитина, яка регулярно бачить, як батьки вирішують суперечки через крик і образи, інтерналізує цю модель як норму і відтворює її у власних конфліктах [3]. Разом із тим дослідники застерігають від надмірного детермінізму: гіперопіка та надмірний контроль також є чинниками ризику. Підліток, якому не давали можливості самостійно вирішувати конфлікти в дитинстві, виявляється невідповідно до соціальних викликів підліткового середовища і може реагувати на них агресивно [1]. Шкільне середовище підсилює або послаблює ці тенденції: клас, де агресивна поведінка не отримує послідовної реакції з боку педагогів, транслює підліткам сигнал про те, що агресія працює і залишається безкарною, що суттєво знижує внутрішні бар'єри проти такої поведінки [6].

Усе це безпосередньо визначає логіку профілактичної та корекційної роботи. Якщо агресія пов'язана з дефіцитом асертивності – потрібно розвивати відповідні навички. Якщо в її основі лежить знижена фрустраційна толерантність – важливо працювати з техніками емоційної регуляції. Якщо ключовою є нестабільна самооцінка – ресурсом стає підтримка позитивної ідентичності та зміцнення почуття власної гідності. Корнещук та ін. (2021) пропонують

комплексну модель, що охоплює три рівні: індивідуальний – робота з особистісними характеристиками підлітка, груповий – зміна групових норм і клімату в класі, та системний – залучення батьків, педагогів і фахівців. Відсутність будь-якого з цих рівнів знижує ефективність втручання: навіть найкраще індивідуальне консультування матиме обмежений ефект, якщо підліток повертається в середовище, яке продовжує підкріплювати агресивну поведінку. Тренінги асертивності мають особливе значення в цьому контексті: на відміну від традиційних «бесід про поведінку», вони дають підліткові можливість не лише почути про інші способи комунікації, а й відпрацювати їх у безпечному середовищі [5]. Поведінкові зміни потребують практики – і саме тренінговий формат це забезпечує, особливо коли нові навички формуються як особистий вибір, а не як правила, нав'язані ззовні.

Водночас важливо пам'ятати про значення діагностики. Вальчук Ю. В. нагадує: перед початком будь-якої корекційної роботи необхідно зрозуміти, яку функцію виконує агресивна поведінка в конкретному випадку. Агресія як маска тривоги, агресія як статусна поведінка, агресія як наслідок сімейного моделювання і агресія як симптом розладу поведінки – це різні феномени, що потребують різних підходів. Ігнорування цієї диференціації веде до застосування «стандартних» рішень там, де потрібна індивідуальна стратегія, й у підсумку – до відсутності реального результату.

Проведений аналіз дозволяє сформулювати кілька узагальнювальних положень. Вербальна агресія підлітків є багатодетермінованим феноменом, в основі якого лежить взаємодія кількох особистісних характеристик: низької фрустраційної толерантності, нестабільної самооцінки, дефіциту асертивних навичок, когнітивних спотворень у формі ворожого атрибутивного упередження та слабкої емоційної регуляції. Жоден із цих чинників окремо не є достатнім – їхнє поєднання утворює психологічний «ґрунт», на якому агресивна поведінка закріплюється і відтворюється. Підлітковий вік як такий є чинником підвищеного ризику: нестабільність ідентичності, потреба в соціальному самоствердженні та незрілість механізмів емоційної регуляції є нормативними для цього етапу розвитку, однак в несприятливих умовах трансформуються в агресивні форми поведінки.

Ефективна відповідь на вербальну агресію підлітків потребує диференційованого підходу: розуміння того, яку функцію виконує агресія в конкретному випадку, є передумовою вибору адекватної корекційної стратегії. Без цього будь-яке втручання ризикує залишитися поверховим. Особистісні детермінанти агресії завжди існують у взаємодії із соціальним контекстом – тому системний підхід, що охоплює індивідуальний, груповий та середовищний рівні, залишається найбільш перспективним у роботі з вербальною агресією підлітків. Вербальна агресія – не просто поведінкова проблема, а відображення глибших психологічних процесів. Зрозуміти ці процеси означає зробити перший і найважливіший крок до реальної зміни.

Список використаних джерел

1. Вальчук, Ю. В. (2022). *Психологія агресивної поведінки сучасних підлітків: діагностично-корекційний аспект* [Кваліфікаційна робота бакалавра, Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя]. elartu. https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38361/4/Dyplom_Valchuk_2022.pdf
2. Дмитрієва, С. М., & Мачушник, О. Л. (2018). *Підліткова агресивність та шляхи її корекції*. Вид-во Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля.
3. Корнещук, В. В., Волошенко, М. О., & Олло, В. П. (2021). *Профілактика та корекція девіантної поведінки підлітків* (2-ге вид., допов. і перероб.). Олді-Плюс.
4. Кравченко, З. І. (2017). Соціально-психологічні особливості прояву агресивної поведінки в підлітковому віці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, (1), 45–49.
5. Мекшун, А. (2020). Дослідження формування асертивності у підлітків з агресивною поведінкою. *Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук*, (28, ч. 3), 27–31.
6. Павелків, Р. В. (2015). Специфіка прояву агресії та деструктивної поведінки в підлітковому віці. *Проблеми сучасної психології*, (30), 558–568. <https://journal.sops.gov.ua/index.php/2227-6246/article/view/158099>.

Розвиток резильєнтності у дітей

Ковальчук Маріана, здобувачка вищої освіти
Факультет психології та соціальної роботи
ОНУ імені І.І. Мечникова

Психологічна стійкість дитини є одним із важливих чинників її гармонійного розвитку та емоційного благополуччя. У психології дедалі частіше використовується поняття «резильєнтність», яке означає здатність людини адаптуватися до труднощів, долати стресові ситуації та зберігати внутрішню рівновагу навіть за умов емоційного напруження. Для дитини така здатність має особливе значення, адже саме у ранньому віці формуються основні механізми реагування на труднощі, взаємодії з іншими людьми та сприйняття себе [1].

Резильєнтність не означає відсутність негативних емоцій чи повну несприйнятливність до стресу. Дитина також може переживати страх, хвилювання, образу або невпевненість. Проте психологічна стійкість допомагає поступово відновлювати емоційну рівновагу, знаходити способи адаптації та не втрачати відчуття безпеки після складних подій або життєвих змін [2].

Формування резильєнтності починається з емоційного середовища, у якому зростає дитина. Атмосфера підтримки, довіри та прийняття створює відчуття психологічної безпеки, що є основою стабільного емоційного розвитку. Діти, які відчувають підтримку з боку батьків або близьких дорослих, зазвичай легше переживають труднощі та більш упевнено реагують на нові ситуації. Важливе значення має не лише допомога у складні моменти, а й звичайне емоційне спілкування, здатність вислухати дитину та прийняти її переживання без осуду [3].

Не менш важливим чинником розвитку психологічної стійкості є формування самостійності. Коли дитина має можливість поступово приймати рішення, виконувати посильні завдання та відчувати власну відповідальність, у неї формується впевненість у власних силах. Надмірна опіка часто позбавляє дитину досвіду подолання труднощів, через що навіть незначні проблеми можуть викликати сильну тривогу або розгубленість. Навпаки, підтримка самостійності допомагає дитині розвивати внутрішні ресурси та навички адаптації.

Велике значення для розвитку резильєнтності має емоційна грамотність. Діти не завжди можуть правильно визначити власні переживання або пояснити, що саме вони відчувають. Уміння розпізнавати емоції та говорити про них допомагає зменшувати внутрішню напругу й формує більш здорові способи реагування на стресові ситуації. Якщо дитина має можливість відкрито говорити про страх, сум чи хвилювання, рівень психологічного напруження поступово знижується [4].

Позитивний вплив на психологічну стійкість мають також стабільні соціальні зв'язки. Спілкування з однолітками, підтримка друзів та відчуття

належності до певного колективу допомагають дитині відчувати себе більш захищеною. Під час взаємодії з іншими дітьми формуються навички співпраці, емпатії та емоційної взаємодії. Саме соціальна підтримка нерідко стає важливим ресурсом у складних життєвих обставинах.

Окрему роль у формуванні резильєнтності відіграє ставлення дорослих до помилок дитини. Якщо будь-яка невдача супроводжується постійною критикою, страхом покарання або порівнянням з іншими, у дитини може формуватися невпевненість та підвищена тривожність. Натомість спокійне ставлення до помилок як до частини досвіду допомагає формувати більш гнучке мислення та здатність не боятися труднощів. Дитина поступово вчиться сприймати невдачу не як катастрофу, а як можливість отримати новий досвід.

Розвиток творчості та ігрової діяльності також позитивно впливає на психологічну стійкість. Через гру, малювання, музику або інші творчі заняття дитина може виражати емоції, знижувати рівень внутрішнього напруження та розвивати уяву. Такі види діяльності створюють простір для емоційного самовираження та допомагають краще справлятися з переживаннями.

Фізична активність є ще одним важливим чинником емоційного благополуччя. Рухливі ігри, спорт або прогулянки позитивно впливають не лише на фізичний стан, а й на нервову систему дитини. Активність допомагає знижувати рівень тривожності, покращує настрій та сприяє стабілізації емоційного стану [5].

Психологи також наголошують на важливості передбачуваності та стабільності у житті дитини. Чіткий режим дня, зрозумілі правила та емоційно безпечне середовище формують відчуття контролю та внутрішньої впевненості. Саме стабільність допомагає дитині легше адаптуватися до нових умов і краще реагувати на зміни.

Водночас розвиток резильєнтності не означає повного уникнення труднощів. Помірні життєві виклики є важливою частиною психологічного розвитку, оскільки саме через подолання труднощів дитина набуває досвіду адаптації та емоційної стійкості. Головне значення має те, чи отримує дитина підтримку та відчуття безпеки під час переживання складних ситуацій.

Резильєнтність формується поступово та потребує часу, емоційної підтримки й позитивного досвіду взаємодії зі світом. Саме в дитячому віці закладаються основи ставлення до себе, до труднощів та до власних можливостей. Розвинена психологічна стійкість допомагає дитині краще адаптуватися до змін, підтримувати емоційне благополуччя та більш упевнено взаємодіяти з навколишнім середовищем.

Список використаних джерел

1. Максименко С. Д. Загальна психологія : навчальний посібник. – Київ: Центр учбової літератури, 2008. – 272 с.
2. Савчин М. В. Вікова психологія : навчальний посібник. – Київ: Академвидав, 2011. – 384 с.

3. Титаренко Т. М. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека // Психологія і суспільство. – 2009. – № 2. – С. 33-39.
4. Помиткін Е. О. Психологія духовного розвитку особистості : монографія. – Київ: Наш час, 2007. – 280 с.
5. Варій М.Й. Загальна психологія : підручник. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.

School anxiety: causes and prevention

Dariia Diachenko, Higher Education Student
Faculty of Psychology and Social Work
Odesa I.I. Mechnikov National University

Abstract

School anxiety is one of the most common psychological challenges experienced by adolescents in contemporary educational environments. Academic demands, social expectations, interpersonal relationships, and concerns about future achievements may contribute to elevated levels of emotional tension among students. Persistent anxiety can negatively influence learning outcomes, self-confidence, social adaptation, and overall well-being. Particular attention is devoted to the roles of educators, parents, and school psychologists in promoting emotional resilience and creating supportive educational settings [1].

Adolescence represents a crucial stage of psychological development characterized by significant emotional, cognitive, and social changes. During this period, school becomes one of the most influential environments shaping personal growth and socialization. While educational institutions provide opportunities for learning and development, they may also become sources of psychological pressure.

School anxiety has attracted considerable attention from researchers due to its prevalence among students and its impact on academic and emotional functioning. Excessive worry about examinations, academic performance, peer acceptance, and teacher evaluation may create persistent psychological discomfort. Understanding the factors that contribute to school-related anxiety is essential for developing effective preventive measures and supporting adolescent well-being [1].

School anxiety refers to a state of emotional distress associated with educational activities and school-related situations. It often manifests through excessive concern about academic achievement, fear of failure, or apprehension regarding social interactions within the school environment.

Unlike temporary nervousness before an examination or presentation, school anxiety may become chronic and interfere with everyday functioning. Adolescents experiencing persistent emotional strain frequently encounter difficulties concentrating, participating in classroom activities, and maintaining positive relationships with peers.

Psychologists emphasize that moderate levels of concern can motivate students to prepare for academic tasks. However, when anxiety becomes excessive, it may hinder performance and negatively affect psychological health.

One of the primary factors contributing to school anxiety is academic pressure. High expectations regarding grades, examinations, and future educational opportunities often create significant stress for adolescents. Many students fear

disappointing parents, teachers, or themselves when academic outcomes fail to meet expectations [2].

Another important source of emotional tension involves social relationships. Difficulties in peer interactions, experiences of rejection, conflicts with classmates, or fear of negative judgment may increase feelings of insecurity and apprehension.

Family influences can also affect psychological well-being. Excessive parental demands, constant comparisons with other children, and limited emotional support may contribute to heightened levels of worry and self-doubt.

Additionally, individual personality characteristics play a significant role. Adolescents with low self-esteem, perfectionistic tendencies, or increased sensitivity to criticism are often more vulnerable to developing anxiety-related difficulties.

Rapid social changes, extensive use of digital technologies, and concerns regarding future career prospects further intensify emotional pressure among young people.

School anxiety may produce a wide range of psychological consequences. Students often experience nervousness, irritability, fatigue, and difficulties regulating emotions. In some cases, prolonged emotional strain contributes to the development of depressive symptoms and reduced psychological resilience [3].

Physical manifestations are also common. Headaches, stomach discomfort, sleep disturbances, increased heart rate, and muscle tension frequently accompany elevated anxiety levels.

Academic functioning may suffer as well. Fear of making mistakes can reduce classroom participation and limit opportunities for learning. Some adolescents avoid challenging tasks despite possessing adequate abilities, which may result in lower educational achievement.

Furthermore, persistent emotional distress can negatively affect social adaptation. Students experiencing anxiety often withdraw from peer interactions, reducing opportunities for friendship development and positive social experiences.

Preventing school anxiety requires a comprehensive approach involving families, educational institutions, and mental health professionals. One effective strategy is the creation of a supportive learning environment where students feel respected, valued, and emotionally secure [1].

Teachers play a crucial role in reducing unnecessary pressure. Constructive feedback, encouragement, and realistic expectations help students develop confidence in their abilities. Educational practices that emphasize personal growth rather than excessive competition can also contribute to emotional well-being.

Parents are equally important in supporting adolescents. Open communication, emotional availability, and positive reinforcement encourage healthy coping mechanisms. Rather than focusing exclusively on academic results, families should recognize effort, progress, and individual strengths.

School psychologists can provide valuable assistance through counseling, psychoeducational programs, and emotional skills training. Such interventions help students manage stress, develop resilience, and improve self-regulation abilities.

Moreover, relaxation techniques, mindfulness practices, physical activity, and time-management skills may reduce emotional tension and promote psychological balance.

Psychological support serves as an essential protective factor against school anxiety. Early identification of emotional difficulties allows professionals to implement appropriate interventions before problems become more severe.

Counseling sessions provide adolescents with opportunities to discuss concerns, challenge irrational beliefs, and develop adaptive coping strategies. Group-based programs can also foster social support and enhance communication skills.

In addition, mental health education helps students better understand their emotions and recognize when professional assistance may be beneficial. Increased psychological awareness contributes to healthier attitudes toward emotional well-being and reduces stigma associated with seeking support.

Conclusion

School anxiety represents a significant psychological challenge affecting many adolescents during their educational journey. Academic demands, social pressures, family expectations, and personal characteristics all contribute to the development of emotional distress. If left unaddressed, excessive anxiety may negatively influence academic performance, psychological health, and social functioning. Effective prevention requires cooperation among teachers, parents, school psychologists, and students themselves. By creating supportive educational environments, promoting emotional resilience, and providing accessible psychological assistance, schools can help adolescents maintain well-being and achieve their full potential.

References

1. Zeidner M. *Test Anxiety: The State of the Art*. New York: Springer Science & Business Media, 2014.
2. American Psychological Association *Anxiety in Children and Adolescents*. Washington, DC: APA, 2024.
3. United Nations Children's Fund *Adolescent Mental Health and Well-Being*. New York: UNICEF, 2024.

Роль гри у психічному розвитку дитини

Сидоренко Ігор, студентка 3 курсу
Факультет психології та соціальних технологій
Європейський університет, Україна

Гра є невід'ємною частиною дитинства та одним із найважливіших чинників формування особистості дитини. Через ігрову діяльність дитина знайомиться з навколишнім середовищем, навчається взаємодіяти з людьми та поступово опановує соціальні ролі. Для дорослих гра часто сприймається як спосіб відпочинку або розваги, однак у психології вона розглядається як складний процес розвитку мислення, емоційної сфери та поведінки [1].

Під час гри дитина активно використовує уяву, вчиться приймати рішення та створює власні моделі поведінки. Саме в ігровому процесі формуються перші навички самостійності, відповідальності та комунікації. Сюжетно-рольові ігри допомагають дитині краще розуміти взаємини між людьми, відтворювати життєві ситуації та розвивати фантазію. Коли дитина уявляє себе лікарем, учителем або героєм казки, вона не просто копіює поведінку дорослих, а поступово навчається аналізувати дії, емоції та соціальні правила.

Ігрова діяльність тісно пов'язана з розвитком когнітивних процесів. У процесі гри дитина запам'ятовує інформацію, вчиться концентрувати увагу, порівнювати предмети та шукати способи розв'язання певних завдань. Ігри стимулюють розвиток мовлення, мислення та творчих здібностей. Саме тому психологи й педагоги розглядають гру як природний спосіб пізнання світу [2].

Не менш важливим є емоційний вплив гри. Через гру дитина вчиться виражати переживання, долати хвилювання та взаємодіяти з іншими людьми. Під час колективних ігор формуються навички співпраці, здатність домовлятися та враховувати інтереси інших. Дитина поступово вчиться контролювати поведінку, реагувати на поразки та переживати успіх.

Окремого значення набуває гра для психологічного комфорту дитини. В ігровій діяльності діти часто відображають власні емоції, страхи чи внутрішні переживання. Саме тому ігрові методики широко використовуються у практичній психології для налагодження емоційного контакту та підтримки психічного благополуччя.

Велике значення має і вільна гра, у якій дитина самостійно визначає правила та способи взаємодії. Така діяльність сприяє розвитку ініціативності, незалежності та творчого мислення. Надмірний контроль з боку дорослих або постійне нав'язування готових моделей поведінки можуть обмежувати природну активність дитини та знижувати інтерес до пізнання.

Цифрові технології поступово змінюють характер дитячої гри. Значна частина дозвілля переноситься у віртуальний простір, що впливає на особливості спілкування та емоційної взаємодії між дітьми. Попри це, жива гра залишається

важливою умовою гармонійного психічного розвитку, оскільки саме вона формує навички реальної комунікації, емоційного контакту та творчої активності [3].

Гра впливає не лише на розвиток окремих психічних процесів, але й на становлення особистості загалом. Через ігрову діяльність дитина вчиться пізнавати себе, будувати взаємини з оточенням та адаптуватися до соціального середовища. Саме тому підтримка повноцінної ігрової діяльності є важливою складовою психічного та емоційного розвитку дитини.

Список використаних джерел

1. Виготський Л.С. Уява і творчість у дитячому віці. Київ, 1991.
2. Піроженко Т.О. Ігрова діяльність дошкільника: психологічний аспект // Практична психологія та соціальна робота. 2020. № 5. С. 12–18.
3. Савченко О.Я. Дитина у сучасному освітньому просторі. Київ : Педагогічна думка, 2021.

Секція: Освіта та педагогіка

Chatbots and Virtual Assistants in Language Education

Viktoriia Marchenko, Higher Education Student
Faculty of Social Sciences and Humanities
West Ukrainian National University

The rapid expansion of digital technologies has significantly influenced modern educational practices. Language learning, in particular, has undergone substantial transformation due to the active integration of online platforms, interactive applications, and artificial intelligence tools. Among the most noticeable innovations in recent years are chatbots and virtual assistants, which are increasingly used to support foreign language acquisition and improve communication skills in educational environments [1].

Traditional approaches to language education have long depended on classroom interaction, printed materials, and direct communication between teachers and students. Although these methods remain important, technological progress has created additional opportunities for personalized and flexible learning. Digital educational tools now allow students to practice languages beyond the classroom and receive immediate feedback during the learning process.

Chatbots are computer programs designed to simulate human conversation through text or voice interaction. In language education, such systems can imitate real communication situations, support vocabulary practice, assist with grammar exercises, and help students improve pronunciation. Virtual assistants perform similar functions while also providing organizational support, answering educational questions, and guiding learners through digital platforms [2].

One of the major advantages of chatbots in language learning is accessibility. Students can communicate with educational systems at any convenient time without being limited by classroom schedules. This flexibility creates favorable conditions for independent study and continuous practice. Learners may repeat exercises multiple times, review unfamiliar material, and improve communication skills at their own pace.

Interactive communication represents another important benefit of digital assistants. Unlike passive memorization methods, chatbot technologies encourage active participation in conversations. Students receive opportunities to formulate responses, practice sentence construction, and engage in simulated dialogues. Such interaction contributes to stronger language retention and helps reduce fear of making mistakes during communication.

Artificial intelligence technologies significantly improve the effectiveness of virtual educational systems. Modern chatbots can analyze learner responses, identify grammatical inaccuracies, and adapt tasks according to individual performance levels. As a result, educational content becomes more personalized and responsive to student

needs. Adaptive learning environments are especially valuable because language learners often demonstrate different levels of preparation, motivation, and communication confidence [3].

Pronunciation training has also become more accessible through digital assistants. Speech recognition technologies allow systems to evaluate pronunciation accuracy and provide corrective recommendations. Students may repeatedly practice sounds, words, or complete phrases while receiving immediate feedback. Such tools are particularly useful in situations where learners have limited opportunities to communicate with native speakers.

The growing popularity of online education has further accelerated the implementation of chatbots within language learning environments. Distance education platforms increasingly integrate automated assistants to support communication between students and educational systems. During remote learning, digital tools help maintain learner engagement and provide continuous interaction outside traditional classrooms.

Educational institutions also use virtual assistants for organizational purposes. Chatbots may provide information about assignments, schedules, deadlines, or educational materials. Automated support systems simplify communication processes and reduce the administrative workload for teachers. Consequently, educators can devote more attention to instructional and methodological activities.

Despite numerous advantages, the use of chatbots in language education also presents several challenges. One of the primary concerns involves the limited emotional and social capabilities of artificial intelligence systems. Although digital assistants can simulate conversation, they cannot fully replace authentic human interaction, emotional support, or cultural communication nuances. Real communication with teachers and other students remains essential for developing comprehensive language competence [4].

Another important issue relates to the quality of automated responses. Some chatbot systems may provide incorrect grammatical structures, unnatural phrases, or contextually inappropriate recommendations. For this reason, educators should critically evaluate digital resources before integrating them into educational practice. Technological tools require continuous improvement and pedagogical supervision.

Data privacy and ethical considerations are becoming increasingly important as well. Educational platforms often collect personal information, communication records, and behavioral data from learners. Educational institutions must therefore ensure responsible data management and protect student confidentiality within digital learning environments.

Researchers also emphasize the importance of balancing technology with traditional pedagogical approaches. Excessive dependence on automated systems may negatively affect critical thinking, spontaneous communication skills, and interpersonal interaction. Effective language education requires a combination of technological innovation, teacher guidance, and meaningful social communication.

Teacher training remains an important factor in the successful integration of digital technologies. Educators need practical competencies for using artificial intelligence tools, managing online communication, and adapting digital resources to educational objectives. Professional development programs increasingly include topics related to digital pedagogy and educational technologies.

The future of language education will likely involve even deeper integration of artificial intelligence and interactive communication systems. Advances in natural language processing, speech recognition, and adaptive learning technologies may further improve educational personalization and accessibility. At the same time, preserving the human-centered nature of education will remain essential for effective language development.

To summarize, chatbots and virtual assistants have become important tools within contemporary language education. They support communication practice, provide flexible access to learning resources, and contribute to personalized educational experiences. Nevertheless, successful implementation of such technologies requires balanced integration, ethical responsibility, and continued emphasis on meaningful human interaction in the learning process.

References

1. Bykov V. Yu. Digital Transformation of Education and Pedagogical Systems : monograph. Kyiv : Institute of Information Technologies and Learning Tools of NAES of Ukraine, 2021.
2. Morze N. V. Information and Communication Technologies in Education : educational manual. Kyiv : Borys Grinchenko Kyiv University, 2021.
3. Kremen V. H. Philosophy of Human-Centered Education in the Information Society. Kyiv : Pedahohichna Dumka, 2020.
4. National Academy of Educational Sciences of Ukraine. Digital Technologies in Modern Education. Kyiv, 2022.

Секція: Архітектура та будівництво

Архітектура укриттів: сучасні підходи до проєктування безпечних просторів

Арбузенко Софія, здобувачка вищої освіти
Інженерно-будівельний інститут
Одеської Державної Академії Будівництва та Архітектури

У сучасних умовах питання безпеки населення набуває особливого значення в архітектурному та містобудівному середовищі. Зростання воєнних загроз, техногенних ризиків і надзвичайних ситуацій актуалізує потребу у створенні якісних та функціональних укриттів. Сьогодні такі об'єкти розглядаються не лише як технічні споруди цивільного захисту, а як повноцінна складова сучасної архітектури, що повинна поєднувати безпечність, комфорт і адаптивність до потреб людини.

Традиційні підходи до проєктування захисних споруд поступово змінюються під впливом нових технологій та суспільних викликів. Якщо раніше укриття переважно асоціювалися з ізольованими підземними приміщеннями мінімального комфорту, то сучасні концепції орієнтуються на створення багатофункціональних просторів, придатних для тривалого перебування людей.

Одним із ключових принципів сучасного проєктування є інтеграція укриттів у структуру житлових, громадських та освітніх будівель. Архітектори дедалі частіше передбачають безпечні простори ще на етапі формування проєкту, що дозволяє забезпечити швидкий доступ до захисту без необхідності окремого будівництва спеціалізованих споруд.

Особливе значення має функціональність внутрішнього простору. Сучасні укриття повинні враховувати потреби різних груп населення, зокрема дітей, людей похилого віку та осіб з інвалідністю. Це передбачає створення безбар'єрного середовища, належної вентиляції, санітарних зон, місць для відпочинку та автономних систем життєзабезпечення.

Суттєву роль у проєктуванні відіграють інженерні технології. Автономне електропостачання, системи очищення повітря, резерви води та сучасні засоби зв'язку значно підвищують рівень безпеки й дозволяють підтримувати базові умови життєдіяльності у випадку надзвичайних ситуацій.

Не менш важливим аспектом є психологічний комфорт людини. Архітектурне середовище впливає на емоційний стан, особливо в умовах тривалого перебування в обмеженому просторі. Саме тому сучасні укриття дедалі частіше проєктуються з урахуванням освітлення, кольорової гами,

ергономіки та організації простору, що допомагає зменшити рівень тривожності та психологічного напруження.

Помітною тенденцією стає використання багатофункціональних приміщень. У мирний час такі простори можуть виконувати роль паркінгів, спортивних залів, коворкінгів або громадських центрів, а в разі небезпеки швидко трансформуватися у захисні укриття. Подібний підхід дозволяє ефективніше використовувати міський простір та економічні ресурси.

Важливе місце займає екологічний аспект проектування. Сучасна архітектура орієнтується на енергоефективність, використання безпечних матеріалів та оптимізацію споживання ресурсів. Екологічні рішення сприяють не лише зменшенню витрат на експлуатацію споруд, а й формуванню більш комфортного середовища для перебування людей.

Розвиток цифрових технологій також впливає на архітектуру безпечних просторів. BIM-моделювання, автоматизовані системи моніторингу та цифрове управління інженерними мережами дозволяють точніше планувати конструкції та підвищувати ефективність функціонування укриттів.

Водночас існують певні труднощі у впровадженні сучасних рішень. Однією з проблем залишається недостатня кількість укриттів у старому житловому фонді, де конструктивні особливості будівель не завжди дозволяють швидко адаптувати простір до сучасних вимог безпеки.

Не менш актуальним є питання нормативно-правового забезпечення. Оновлення державних будівельних норм та стандартів цивільного захисту стає необхідною умовою для створення ефективної системи безпечних просторів у містах і громадах.

Архітектура укриттів поступово перетворюється на окремий напрям сучасного проєктування, який поєднує містобудування, інженерію, психологію та дизайн середовища. Такі споруди повинні відповідати не лише технічним вимогам, а й забезпечувати людині відчуття стабільності та захищеності.

Отже, сучасні підходи до проєктування укриттів базуються на принципах функціональності, доступності, технологічності та психологічного комфорту. Інтеграція безпечних просторів у житлову та громадську архітектуру стає важливим елементом розвитку міського середовища. Подальше вдосконалення архітектурних рішень і будівельних стандартів сприятиме формуванню більш безпечного та адаптивного простору для населення.

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
3. Державні будівельні норми України (ДБН). Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua>

Post-War Reconstruction: Innovative Approaches to Urban Recovery

Babenko Serhii, student
Engineering-building institute
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

Modern cities affected by military conflicts face not only physical destruction but also deep social, economic, and infrastructural challenges. Post-war reconstruction has therefore become one of the most important directions in contemporary urban development. Recovery processes today extend beyond rebuilding damaged buildings and roads, focusing instead on creating resilient, sustainable, and human-centered urban environments capable of supporting long-term social stability.

Large-scale destruction caused by war significantly changes the structure of cities and communities. Residential districts, transport systems, public institutions, and engineering networks often require complete modernization rather than simple restoration. Under such conditions, reconstruction provides an opportunity to rethink urban planning principles and introduce innovative architectural and technological solutions.

One of the leading approaches to urban recovery involves sustainable development strategies. Contemporary reconstruction projects increasingly prioritize energy efficiency, environmental safety, and rational resource management. Green architecture, renewable energy systems, and environmentally friendly materials help create cities that are more adaptable to future economic and ecological challenges.

Digital technologies play a crucial role in modern reconstruction processes. Geographic information systems, digital mapping, and BIM-modeling technologies allow specialists to analyze damaged territories more accurately and optimize planning decisions. Smart city technologies also contribute to improving urban management, infrastructure monitoring, and public service accessibility.

An important aspect of post-war recovery concerns the restoration of social infrastructure. Educational institutions, hospitals, cultural centers, and public spaces perform essential functions in rebuilding community life. Architectural projects therefore increasingly focus on multifunctional spaces capable of supporting both practical needs and social interaction among residents.

Special attention is given to temporary and modular housing solutions. Rapid construction technologies enable authorities and developers to provide accommodation for displaced populations in a relatively short period of time. Modular architecture has become especially relevant because of its flexibility, mobility, and cost efficiency in emergency recovery conditions.

Urban resilience represents another key concept within post-war reconstruction. Modern cities must be prepared for potential future risks, including military threats, technological accidents, or climate-related disasters. As a result, architects and planners

increasingly integrate protective infrastructure, decentralized energy systems, and adaptive public spaces into urban development strategies.

Public participation has become an essential component of successful urban recovery. Residents are no longer viewed solely as recipients of reconstruction policies but also as active participants in decision-making processes. Community involvement helps identify local needs more effectively and strengthens social cohesion during the rebuilding period.

Economic revitalization is closely connected with architectural and infrastructural recovery. Reconstruction projects stimulate employment, attract investment, and encourage the development of local businesses. Innovation clusters, technological hubs, and creative industries are increasingly incorporated into urban recovery strategies to support sustainable economic growth.

The psychological dimension of reconstruction should not be underestimated. War-related destruction often affects collective identity and emotional well-being within communities. Urban spaces therefore play an important symbolic role in restoring a sense of safety, stability, and belonging. Public architecture, memorial spaces, and inclusive urban environments contribute to emotional recovery and social resilience.

Transportation infrastructure also requires innovative modernization approaches. Rebuilding roads, railways, and public transport systems creates opportunities to introduce more sustainable mobility solutions, including pedestrian-friendly areas, cycling infrastructure, and smart transport management systems.

International cooperation significantly influences post-war reconstruction processes. Governments, humanitarian organizations, architects, and financial institutions often collaborate in developing comprehensive recovery programs. Such partnerships facilitate knowledge exchange, technological support, and financial assistance necessary for large-scale rebuilding initiatives.

Despite numerous opportunities, post-war recovery remains a highly complex process. Financial limitations, demographic changes, migration, and damaged infrastructure may slow reconstruction efforts. Effective planning therefore requires long-term strategies combining economic, social, technological, and environmental perspectives.

In the contemporary world, post-war reconstruction is increasingly viewed not merely as a technical process of rebuilding destroyed objects but as a transformative opportunity for creating more resilient, inclusive, and sustainable cities. Innovative urban recovery approaches may help societies overcome the consequences of conflict while simultaneously shaping a more adaptive urban future.

References

1. Law of Ukraine “On Regulation of Urban Development Activities”. Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Ministry for Communities and Territories Development of Ukraine. Official website. <https://www.minregion.gov.ua>
3. State Building Norms of Ukraine (DBN). Ministry for Communities and Territories Development of Ukraine. <https://www.minregion.gov.ua>

Секція: Соціальна робота та консультування

Самореалізація жінки після народження дитини: можливості та бар'єри

Змієнко Олександра, здобувачка освіти
Гуманітарно-педагогічний факультет
НУБІП Україна

Народження дитини часто стає одним із найважливіших етапів у житті жінки. Разом із новими емоціями, досвідом материнства та зміною способу життя змінюється і внутрішнє сприйняття себе. Для багатьох жінок цей період пов'язаний не лише з турботою про дитину, а й із переосмисленням власних цілей, професійних планів та особистісного розвитку. Саме тому питання самореалізації після народження дитини дедалі частіше розглядається не лише як соціальна або економічна проблема, але й як важливий психологічний аспект жіночого благополуччя [1].

Материнство здатне суттєво впливати на систему життєвих пріоритетів. Частина жінок повністю зосереджується на сім'ї та вихованні дитини, тоді як інші прагнуть поєднувати материнство з професійною діяльністю, навчанням або творчою реалізацією. Водночас навіть за наявності сильного бажання продовжувати власний розвиток багато жінок стикаються з внутрішніми та зовнішніми бар'єрами.

Одним із найпоширеніших психологічних труднощів є відчуття втрати власної ідентичності. Після народження дитини значна частина часу, уваги та емоційних ресурсів спрямовується на догляд за немовлям. Через це жінка інколи поступово починає сприймати себе виключно у ролі матері, відкладаючи особисті інтереси, кар'єрні цілі чи творчі потреби на невизначений період.

Емоційне виснаження також може впливати на процес самореалізації. Хронічна втома, нестача сну та постійна відповідальність за дитину нерідко знижують мотивацію та внутрішню впевненість. У деяких випадках жінки починають сумніватися у власних професійних можливостях або відчують страх втратити конкурентоспроможність після тривалої перерви у роботі [2].

Важливу роль відіграють і соціальні очікування. У суспільстві досі існують стереотипи, відповідно до яких жінка після народження дитини повинна повністю присвятити себе родині. Через це прагнення до професійного розвитку або особистої реалізації іноді може сприйматися як недостатня залученість до материнства. Такі установки часто формують у жінок внутрішнє почуття провини та емоційний конфлікт між власними потребами й очікуваннями оточення.

Не менш важливими є економічні та організаційні труднощі. Відсутність доступних умов для догляду за дитиною, обмежені можливості гнучкого працевлаштування або недостатня підтримка з боку роботодавців можуть ускладнювати повернення до професійної діяльності. Для багатьох жінок поєднання материнства, роботи та особистого життя стає джерелом постійного психологічного напруження.

Попри існуючі труднощі, період материнства також відкриває нові можливості для самореалізації. Багато жінок після народження дитини починають по-іншому оцінювати власні цінності, інтереси та життєві пріоритети. Саме в цей період нерідко виникає бажання змінити професійну сферу, розпочати власну справу, здобути нову освіту або реалізувати творчі ідеї, які раніше відкладалися.

Материнство часто сприяє розвитку навичок, які мають важливе значення і в професійному середовищі. Організація часу, багатозадачність, емоційна чутливість, здатність швидко адаптуватися до змін та відповідальність поступово стають частиною щоденного досвіду. Саме тому багато психологів наголошують, що материнство не обмежує особистісний розвиток, а може формувати нові внутрішні ресурси [3].

Велику роль у процесі самореалізації відіграє підтримка оточення. Емоційна підтримка партнера, допомога родини та розуміння з боку роботодавців значно знижують рівень психологічного навантаження. Жінка значно легше повертається до професійної або творчої діяльності, коли не відчуває постійного осуду чи необхідності самотійно нести всю відповідальність за сімейні обов'язки.

Психологічний комфорт також пов'язаний із можливістю зберігати особистий простір та власні інтереси. Навіть невеликий час для навчання, спілкування, творчості чи відпочинку допомагає підтримувати емоційну рівновагу та відчуття внутрішньої цілісності. Самореалізація не обов'язково повинна проявлятися лише через кар'єру — для багатьох жінок вона пов'язана з розвитком особистих здібностей, соціальною активністю або творчою діяльністю.

Поступово змінюється і суспільне ставлення до поєднання материнства та професійної реалізації. Гнучкі форми зайнятості, дистанційна робота та цифрові можливості створюють більше умов для того, щоб жінки могли поєднувати догляд за дитиною з професійним розвитком. Це дозволяє багатьом матерям підтримувати професійну активність без повної відмови від сімейного життя.

Самореалізація жінки після народження дитини є складним і багатогранним процесом, який поєднує психологічні, соціальні та емоційні аспекти. Материнство здатне не лише створювати нові труднощі, але й відкривати нові внутрішні можливості для особистісного розвитку. Підтримка, психологічна рівновага та право жінки зберігати власну індивідуальність мають важливе значення для її емоційного благополуччя та гармонійного розвитку особистості.

Список використаних джерел

1. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності : монографія. Київ : Либідь, 2003. 376 с.
2. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї : курс лекцій. Київ : МАУП, 2001. 96 с.
3. Шевченко Н. Ф. Материнство як чинник особистісного розвитку жінки // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія. 2019. № 1(10). С. 74–79.

Соціальна підтримка сімей, які виховують дітей раннього віку

Змієнко Олександра, здобувачка освіти
Гуманітарно-педагогічний факультет
НУБІП Україна

У сучасних соціально-економічних умовах сім'ї з дітьми раннього віку потребують особливої уваги з боку держави та суспільства. Перші роки життя дитини є визначальними для її фізичного, емоційного та когнітивного розвитку, тому рівень підтримки родини безпосередньо впливає на якість формування майбутнього покоління. Соціальна допомога в цьому контексті виступає не лише як матеріальний ресурс, а як комплексна система послуг, спрямованих на забезпечення добробуту сім'ї.

Значна роль у підтримці батьків належить державній політиці соціального захисту. Виплати при народженні дитини, допомога по догляду за дитиною до трьох років, а також різні форми адресної підтримки дозволяють частково компенсувати витрати, пов'язані з вихованням малюка. Подібні механізми сприяють зменшенню фінансового навантаження на родини та створюють базові умови для догляду за дитиною.

Окрему увагу варто приділити системі соціальних послуг, яка включає роботу центрів соціальних служб, дитячих поліклінік, служб раннього втручання та дошкільних закладів. Такі інституції надають не лише медичну чи освітню підтримку, а й психологічний супровід батьків, що особливо важливо для сімей, які стикаються з труднощами адаптації до батьківства.

Важливим елементом соціальної підтримки є розвиток програм раннього розвитку дитини. Вони спрямовані на стимулювання мовлення, моторики, емоційного інтелекту та соціальних навичок. Участь батьків у таких програмах сприяє формуванню більш усвідомленого підходу до виховання та зміцненню сімейних зв'язків.

Суттєвого значення набуває також психологічна допомога сім'ям. Період раннього дитинства часто супроводжується емоційним навантаженням, втомою та стресом у батьків. Консультації психологів, групи підтримки та тренінги з батьківства допомагають зменшити рівень тривожності, покращити комунікацію в родині та підвищити впевненість у виховних діях.

Не менш важливою складовою є розвиток інклюзивних та доступних умов для всіх сімей, незалежно від їхнього соціального статусу. Особливо це стосується родин із вразливих категорій населення, які можуть потребувати додаткової підтримки, зокрема соціального супроводу, матеріальної допомоги або спеціалізованих послуг для дітей із особливими освітніми потребами.

У сучасному суспільстві дедалі більшого значення набуває партнерство між державою, громадськими організаціями та місцевими громадами. Саме завдяки

співпраці різних інституцій створюються програми підтримки молодих батьків, освітні ініціативи, консультаційні центри та волонтерські проєкти, спрямовані на допомогу сім'ям із маленькими дітьми.

Окремим напрямом є інформаційна підтримка батьків. Доступ до якісних знань про догляд за дитиною, розвиток та виховання значно впливає на ефективність батьківських практик. Онлайн-платформи, медичні ресурси та освітні програми дозволяють швидко отримувати необхідну інформацію та приймати більш обґрунтовані рішення.

Водночас слід враховувати, що рівень соціальної підтримки не завжди є однаковим у різних регіонах. Нерівномірний доступ до послуг, недостатня кількість спеціалістів або обмежене фінансування можуть ускладнювати реалізацію державних програм. Це потребує подальшого вдосконалення системи соціального захисту та розвитку місцевих ініціатив.

Отже, соціальна підтримка сімей, які виховують дітей раннього віку, є багатовимірним явищем, що поєднує економічні, психологічні, освітні та медичні аспекти. Її ефективність залежить від узгодженої взаємодії державних структур, громадських організацій і суспільства загалом. Комплексний підхід до вирішення потреб сімей сприяє створенню сприятливих умов для гармонійного розвитку дитини та зміцнення інституту сім'ї.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. URL: <https://www.idss.org.ua>
3. ЮНІСЕФ Україна. Програми підтримки сімей і дітей. URL: <https://www.unicef.org/ukraine>

Збірник наукових праць
1-ї Міжнародної студентської наукової конференції
**«НАУКОВІ ІДЕЇ МОЛОДІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО
ПРАКТИКИ»**
30 червня – 1 липня 2026р.
м. Полтава, Україна

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №8621 від 21.04.2026

Організаційний комітет може не погоджуватися з точкою зору авторів.
Автори несуть відповідальність за правильність тексту тез.

<https://science-vector.com/>
e-mail: info@science-vector.com